IntegrA Verein для соціальної інтеграції, інклюзії та сталого розвитку (Австрія)
Українська асоціація дослідників європейських цінностей в освіті (AREVE)
Факультет педагогічних наук DISFOR – Університет Генуї (Італія)
Інститут сервіс менеджменту (Німеччина)
Інститут вищої освіти НАПН України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Сумський національний аграрний університет
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Факультет соціології та соціальної політики УДУ імені Михайла Драгоманова

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної Весняної Школи

«Інклюзія, соціальна відповідальність та підприємництво. Соціальні інновації для розвитку громад та залучення молоді»

для студентів, здобувачів, молодих вчених, аспірантів, докторантів, дослідників, викладачів, представників професійних спільнот та громадянського суспільства

Генуя (Італія) – Берлін (Німеччина) - Київ - Мелітополь (Україна),
17 березня - 18 квітня 2025 року

Весняна школа проводиться в рамках імплементації проєкту Центр досконалості Жана Монне «Європейські Студії соціальних інновацій в освіті» - Jean Monnet Centre of Excellence ESSIE - 101085552 - ERASMUS-JMO-2022-COE та у синергії з проєктами напряму Еразмус+ КА2 «Університети-Громади: Посилення співпраці» 10108307 - UNICOM — ERASMUS-EDU-2022-CBHE та Модулю Жана Монне «Практики соціальної та економічної інклюзії в ЄС» - Jean Monnet Module 101127466 – EPSEI – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH. Також відбувається підтримка сталості проєкту напряму Жана Монне Кафедра Жана Монне «Соціальні та культурні аспекти Європейських Студій» (SCAES)620635-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR. Весняна Школа проводиться за підтримки Національного Еразмус+ Офісу в Україні.

Основні напрями роботи Весняної Школи

1. Третя місія та соціальний вплив університетів для розвитку суспільства.

2. Європейські практики соціальних інновацій та соціального підприємництва.

3. Соціальна згуртованість в Україні: залучення молоді і громад.

4. Соціальна інклюзія, її види та перспективи.

5. Соціальна відповідальність університетів у подоланні кризових станів суспільства.

В рамках Весняної Школи відбувається міжнародне стажування в Університеті Генуї та підвищення кваліфікації від Інституту вищої освіти НАПН України. В програмі Весняної Школи вебінари-тренінги професора Діани Спулбер, воркшопи професора Марії Нестерової, професора Марини Дєліні, провідного наукового співробітника Олени Оржель на теми соціальних

інновацій, соціальної відповідальності, соціальної інклюзії. Також для самостійного вивчення будуть надані курси «Інклюзивна політика ЄС», «Соціальна відповідальність університетів», «Соціальна інклюзія ЄС», «Третя місія університетів» та курс «Соціальне підприємництво та інновації в розвитку університетів та громад», «Європейська політика соціальної згуртованості», «Економічні та правові засади інтеграції та залучення спільнот: Європейський досвід». Окрім онлайн конференції та дистанційних курсів буде надаватись щотижнева менторська підтримка.

Весняна Школа тривала з 17 березня по 18 квітня 2025 р., загальна кількість годин роботи Весняної школи 180 годин (6 кредитів ЄКТС) з відповідним сертифікатом по закінченні, після проходження тестових завдань та присутності онлайн. Учасники отримають нові робочі інструменти з кращих європейських практик в області соціальної відповідальності та інклюзії, соціальної згуртованості, міжкультурного діалогу, ідей соціальних інновацій та принципів залучення спільноти для сталого розвитку університетів та суспільства.

ЗМІСТ

Основні напрями роботи Весняної Школи		**2-4**
ПРОГРАМА роботи Весняної Школи		
	Перший день роботи Весняної Школи 17.03.25.	**4-5**
	Другий день роботи Весняної Школи. 18.03.25	**6-7**
	Третій день роботи Весняної Школи. 19.03.2025	**8-10**
	Четвертий день роботи Весняної школи. 20.03.2025	**11-12**
	П'ятий роботи Весняної Школи. 21.03.25.	**13-15**
МАТЕРІАЛИ ВЕСНЯНОЇ ШКОЛИ *(публікуються в авторський редакції)*		
	Артем АКОПЯН, НК: **Карина БЄЛЯЄВА.** *УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА*	**16-20**
	Марина АНІСІМОВА, Ігор МУХІН. *ДЕЯКІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ У КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНИХ ЗАВДАНЬ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ НА ТЛІ ТРИВАЮЧОЇ ВІЙНИ*	**20-24**
	Катерина АНТОНЕНКО. *ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО*	**24-27**
	Ганна АРЄХОВА, Ірина ПОЛІЩУК. *ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ З ПІДЛІТКАМИ*	**27-31**
	Лілія АТНАЖЕВА. *КОГНІТИВНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН НА ПРИКЛАДІ ПІЛОТНОГО УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКОГО ПРОЕКТУ З НАВЧАННЯ МОЛОДІ ОСНОВАМ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА*	**32-37**
	Ірина БАТАРЕЙНА. *ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УКРАЇНІ ТА ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ І ГРОМАД*	**37-41**

	Марина БАЧИНСЬКА/ЯКУШЕВІЧ, **Ангелія ВОЛЬСЬКА**. *СОЦІАЛЬНІ ОРІЄНТИРИ ВИКЛАДАЧІВ ІНКЛЮЗИВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ*	**42-45**
	Дар'я БИБИК. *СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЗГУРТОВАНОСТІ СЕРЕД ДІТЕЙ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙНИ*	**45-51**
	Олександра БІЛА, НК: **Людмила ЧЕРНІЙ**. *РОЛЬ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ В СОЦІАЛЬНО – ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА*	**51-54**
	Вадим БІЛОУС, НК: **Людмила НЕЇЖПАПА**. *ФОРМУВАННЯ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ЯК ОСНОВА ЗМІЦНЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА*	**54-58**
	Аріана БОЙКО, НК: **Людмила НЕЇЖПАПА**. *СОЦІАЛЬНА РОБОТА У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД РОБОТИ ПІД ЧАС ВІЙН*	**58-61**
	Михайло БОЙЧЕНКО. *ШИРОКЕ І ВУЗЬКЕ ТЛУМАЧЕННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ*	**61-65**
	Ганна БОНДАРЕНКО, Ніна ЧЕРНОБАЙ, **Сергій БОНДАРЕНКО.** *СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗВО: ПРОБЛЕМИ, ДОСЯГНЕННЯ, ІНСТРУМЕНТИ ВПРОВАДЖЕННЯ*	**65-70**
	Юрій БОНДАРЕНКО, НК: **Наталя МИРОШНІЧЕНКО.** *ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ТА ГРОМАД ДО ФАНДРАЙЗЕНГОВОЇ РОБОТИ В БЛАГОДІЙНИХ ФОНДАХ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ*	**70-73**
	Роман ВАЙНОЛА, НК: **Олена МАТВІЄНКО**. *ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДІ*	**74-76**
	Олена ВАКУЛЕНКО, Ірина ПІЄША. *ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ*	**77-82**
	Олена ВАКУЛЕНКО, Яна ПОЛІЩУК. *ВПЛИВ МЕДІАПРОСТОРУ НА ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ СЕРЕД МОЛОДІ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ УКРАЇНИ*	**82-87**

	Наталія ВАСЮТКІНА. *ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДІ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД*	**87-90**
	Таміла ВЕГЕРА, НК: **Катерина РОВИНСЬКА**. *СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ПРОТИДІЇ ТА ЗАПОБІГАННІ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ*	**91-96**
	Євген ВЕРГЕЛЮК, НК: **Ольга БАБКІНА.** *ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ЯК ЗАПОРУКА СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ*	**97-102**
	Іван ВЛАСЕНКО. *ПІДПРИЄМНИЦТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ*	**103-106**
	Сергій ВОЗНЮК, НК: **Марина СОЛЯНИК.** *ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ МОЛОДІ*	**106-108**
	І.С. ВОЛОХОВА, Л.О. БАРДІЯН, А.С. МАКАРЕНКО. *СОЦІАЛЬНА ТА ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ПРІОРИТЕТ У ВІДНОСИНАХ ОПЛАТИ ПРАЦІ ВИКЛАДАЧІВ*	**109-112**
	Вікторія ВОРОНА. *КВАЛІФІКАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ТРЕТЯ МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТІВ У ПРОЦЕСІ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ*	**113-117**
	Ірина ГАЛЬЧИЧ, НК: **Алла ЯРОШЕНКО.** *ФОРМУВАННЯ МЕДІАЦІЙНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ В УКРАЇНІ*	**118-120**
	Алла ГІРМАН. *СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ ВИКЛИКАМ БЕЗПЕКИ ТА КОНФЛІКТАМ*	**120-123**
	Василь ГЛУЩЕНКО, НК: **Ганна РЕДЬКІНА.** *ЦІННОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В ЕПОХУ ІНТЕРНЕТУ: ПОТЕНЦІАЛ ЦИФРОВОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ*	**124-129**
	Тетяна ГОЛУБЕНКО. *СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ЧЕРЕЗ УЧАСТЬ МОЛОДІ*	**129-133**
	Оксана ГОРОБЧЕНКО, Лариса МИХАЛЬЧИШИНА, Олена ЛИМАР. *СОЦІАЛЬНИЙ БІЗНЕС ЗМІНЮЄ СВІТ НА КРАЩЕ*	**133-137**
	Вероніка ГОРОШКО, Валентина ЗАГАЛЕВИЧ. *СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ОСНОВА ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА*	**137-142**

	Андрій ГРИНЬКІВ *СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (2022-2025)*	**143-147**
	Дмитро ДАКАЛ, НК: **Тетяна ГОЛУБЕНКО**. *СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА*	**147-150**
	Марія ДЕРЕВ'ЯГА, НК: **Андрій ГРИНЬКІВ.** *ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ДО ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ*	**150-154**
	Наталія ДЖГУТАШВІЛІ. *СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В РЕАЛІЯХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ*	**154-157**
	Тетяна ДРИГАЧ. *ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНОГО МИСЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МАТЕМАТИКИ*	**157-160**
	О. Ю. ДУБОВИК. *ЄДИНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ВНЕСОК ЯК ФІСКАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПІДТРИМКИ*	**161-164**
	Юрій ДУМА. *УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАЦІЙНИХ КАНАЛІВ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ*	**164-168**
	Христина ДЯТЛОВА. *СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ГРОМАД: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ*	**168-170**
	Катерина ЖМУД. *ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ ЧЕРЕЗ ІНВЕСТИЦІЇ: РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ПАРТНЕРІВ ТА ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ*	**170-173**
	Олена ЖУРАВЕЛЬ, Ольга ТАРАН, Єлизавета СТАНКОВА. *СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ*	**174-176**
	Андрій ЗАМОЖСЬКИЙ, НК: **Мар'я НЕСТЕРОВА.** *СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ В ОСВІТІ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ*	**176-182**

	Андрій ЗАПІТЕЦЬКИЙ. *ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ*	**182-186**
	Roksolana IVANOVA. *THE ROLE OF INTERNATIONAL FINANCIAL ORGANIZATIONS IN GLOBAL ECONOMIC STABILITY*	**187-189**
	Данило ІЛЮШЕНКО, Олена НОВАКОВА. *МІСЦЕ І ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН В УКРАЇНІ*	**189-192**
	Наталія КАПІТАНЕНКО. *СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДІЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА*	**192-196**
	Ілліна КАРПЮК. *СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ*	**197-199**
	Олег КАТЕРИНИЧ. *СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НАУКИ ТА ОСВІТИ У ПОДОЛАННІ КРИЗОВИХ СТАНІВ СУСПІЛЬСТВА*	**200-203**
	Олександр КИРИЧЕНКО, Олександр Наконечний, Євгеній ДЯЧУК. *УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО СУСПІЛЬСТВА*	**203-207**
	Вікторія КОВАЛЕНКО, НК: **Марина СОЛЯНИК**. *ПРИЧИНИ ПРОЯВУ ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ*	**207-211**
	Галина КОВАЛЬЧУК. *РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ – РЕСУРСИ ДЛЯ ЗГУРТОВАНОСТІ ГРОМАД*	**212-216**
	Сергій КОВТУН, НК: **Олена НОВАКОВА.** *ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ФУНДАМЕНТ ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ ЄДНОСТІ ТА ПІДТРИМКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ*	**216-222**
	Людмила КОМАРНІЦЬКА. *СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ*	**222-225**

	Костянтин КОНДОВ. *ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ*	**225-229**
	Анастасія КОНДРАТСЬКА. НК: **Марина СОЛЯНИК** *РОЛЬ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ*	**230-235**
	Сергій КОСТЮЧКОВ. *ІНТЕГРАЦІЯ ІДЕЇ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ*	**235-238**
	Петро КРАВЧУК, НК: **Андрій ЗАМОЖСЬКИЙ**. *СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗГУРТОВАНОСТІ СУСПІЛЬСТВА*	**239-243**
	Олена КРАЙНІК, Андрій КУРІС. *МОЛОДІЖНІ ІНІЦІАТИВИ ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ*	**243-246**
	Ірина КУДІНОВА. *СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ В СІЛЬСЬКОМУ ТУРИЗМІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ*	**246-251**
	Олександра ЛУЧКО, НК: **Марина СОЛЯНИК**. *ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ СМИСЛИ ТА КОГНІТИВНІ СХЕМИ У РОБОТІ З ДЕПРЕСІЄЮ*	**252-256**
	Олена МАЗУР, НК: **Леся ВОЛЬНОВА**, *ВОЛОНТЕРСТВО В УМОВАХ ВІЙНИ – ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ЧЕРЕЗ СОЦІАЛЬНУ ЗГУРТОВАНІСТЬ*	**256-260**
	Ольга МАЗУР. *СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МАРКЕТИНГУ В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ*	**260-263**
	Олег МАЗУРИК, Маргарита ШИРОКОВА. *РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ У РЕАЛІЗАЦІЇ ТРЕТЬОЇ МІСІЇ УНІВЕРСИТЕТІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД І УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ*	**263-268**
	Олена МАРТИНЕНКО. НК: **Ренате ВАЙНОЛА** *ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ТА ГРОМАД ДО РОБОТИ З БЛАГОДІЙНИМИ ФОНДАМИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ*	**269-273**

	Оксана МАРУХЛЕНКО, Вероніка ОЛЕЩЕНКО. *ФОРМУВАННЯ НОВОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ ЧЕРЕЗ МЕХАНІЗМИ ТРЕТЬОЇ МІСІЇ УНІВЕРСИТЕТУ*	**274-278**
	Лариса МИЦИК. *ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ: ОЧІКУВАННЯ І ВИКЛИКИ*	**278-283**
	Оксана МІХЕЄВА. *АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЩОДО ІНТЕГРАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В СЕРЕДОВИЩЕ ВЕЛИКОГО МІСТА*	**283-288**
	Людмила МУДРИЄВСЬКА. *ТРЕТЯ МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ*	**288-291**
	Людмила НЕЇЖПАПА. *ОСВІТА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ В УКРАЇНІ*	**291-296**
	Олександр НЕПША. *СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ СОЦІАЛЬНО-ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ: ПРОБЛЕМАТИЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ*	**296-300**
	Юлія НІКОЛАЙЧУК. НК: **Людмила НЕЇЖПАПА.** *ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНИХ І ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СОЦІАЛЬНІЙ ПІДТРИМЦІ РОДИН В УКРАЇНІ*	**300-304**
	Оксана ОПАНАСЕНКО. *СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА МОЛОДІ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ: ПРОБЛЕМИ, ПОТРЕБИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ*	**305-311**
	Олена ОТИЧ. *ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ ТА СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ВИЩІЙ ОСВІТІ ХОРВАТІЇ*	**311-315**
	Карина ПАВЛЕНКО. *ЦИФРОВЕ ПОКОЛІННЯ У ВІДБУДОВІ СУСПІЛЬСТВА: ЯК МОЛОДЬ СПРИЯЄ СОЦІАЛЬНІЙ ЗГУРТОВАНОСТІ ПІСЛЯ ВІЙНИ*	**315-318**

	Андрій ПАЛАМАРЧУК, Вікторія НЕСТЕРОВА. *ІНТЕГРАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПІДХІД*	**318-321**
	Тетяна ПЕТРЕНКО. *РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ*	**322-327**
	Софія ПІКУЛЬ. НК: **Марина СОЛЯНИК** *ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ДІТЕЙ З РАС*	**327-330**
	Ілля ПІЛЬЩІКОВ. *НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРЕТЬОЇ МІСІЇ УНІВЕРСИТЕТІВ В УКРАЇНІ*	**330-335**
	Khrystyna PLETSAN. *DEVELOPMENT OF CREATIVITY THROUGH SOCIAL INNOVATION IN EDUCATION: ANALYSIS OF EUROPEAN PRACTICES*	**335-344**
	Плоткін ДАНІЇЛ. НК: **Олена КАРАМАН.** *ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ ЯК МЕХАНІЗМ ЗГУРТОВАНОСТІ ГРОМАД У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРАЦІЇ ВПО*	**344-348**
	Валерія ПОГОРІЛА, Ріна ФРІДМАН. НК: **Марина СОЛЯНИК.** *СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ*	**349-352**
	Ірина ПОЛІЩУК. *ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПІДТРИМЦІ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ: МЕХАНІЗМИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ*	**352-355**
	Микола ПОПОВ, Віталій РИБАК. *СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ В КОНТЕКСТІ «ПАРТНЕРСТВА БІАРРІЦ»*	**356-359**
	Максим ПОРИЦЬКИЙ, **Олена ВАКУЛЕНКО.** *ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ОДНА З ВАЖЛИВИХ СКЛАДОВИХ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ*	**359-363**
	Дмитро ПРИЙМАК. НК: **Інна ІВЖЕНКО** *ВАЖЛИВІСТЬ ЗГУРТОВАНОСТІ МОЛОДІ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ*	**363-365**

	Inna PRONOZA. *POLITICAL SOCIALIZATION OF YOUTH IN THE CONDITIONS OF HYBRID THREATS: CHALLENGES FOR SOCIAL COHESION IN UKRAINE*	**365-369**
	Viktoriia PUSTOVA. *STEAM EDUCATION AS A DRIVING FORCE FOR SOCIAL CHANGE IN THE LEARNING PROCESS*	**369-373**
	Еліна РЕПІК. НК: **Андрій ГРИНЬКІВ** *СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УНІВЕРСИТЕТІВ У ПОДОЛАННІ КРИЗОВИХ СТАНІВ СУСПІЛЬСТВА: ЗАПОБІГАННЯ ВИГОРАННЮ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ*	**373-376**
	Ілля РИБАЛКО, НК: **Карина БЄЛЯЄВА**. *СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРУ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ ДНІПРОВСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА КИЄВА*	**377-382**
	Катерина РОВИНСЬКА. *МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ НА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я*	**382-386**
	Анастасія РОЗВАД. *СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ ТА ВИКЛИКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ*	**386-390**
	Сніжана РОМАНЕНКО, НК: **Андрій ЗАМОЖСЬКИЙ** *СОЦІАЛЬНИЙ МАРКЕТИНГ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СУСПІЛЬСТВО*	**390-394**
	Наталія РОМАНОВА. *МОЛОДІЖНА АКТИВНІСТЬ ЯК БАЗОВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ*	**394-398**
	Костянтин РУССО, Інна ІВЖЕНКО. *ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ОПТИМІЗАЦІЇ РОБОТИ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ГРУП ЗА ДОПОМОГОЮ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ*	**399-402**
	Наталія САФОНІК. *ЕКОНОМІЧНА ІНКЛЮЗІЯ В КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ*	**403-407**

	Віталій СВІРІДОВ, НК: **Андрій КОЗЕНЮК**. *РОЛЬ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ АКТИВНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ ТА ПОЛІТИЧНІЙ ІНТЕГРАЦІЇ*	**408-411**
	Тетяна СЕРГІЄНКО. *КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА*	**411-416**
	Софія СЕРМАН, НК: **Іванна ТКАЧ** *ПРОБЛЕМА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ*	**417-421**
	Світлана СКРЕБОВСЬКА, О.Є. ІГОЛЬНИКОВ. *ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ (ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД)*	**421-425**
	Юлія СОПРОНЮК, НК: **Марина СОЛЯНИК** *АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЖІНКАМИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ*	**425-428**
	Олександр СТРЕТОВИЧ. *СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ УКРАЇНЦІВ — ЗАПОРУКА ПЕРЕМОГИ*	**429-432**
	Валерій ТАНЦЮРА, НК: **Ренате ВАЙНОЛА.** *СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЗАСОБИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ В ГРОМАДІ СІМЕЙ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ (З ДОСВІДУ РОБОТИ КИЇВСЬКОГО МІСЬКОГО ЦЕНТРУ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ)*	**433-436**
	Анна ТАЩЕНКО. *(НЕ)СПРАВЕДЛИВИЙ СВІТ І УКРАЇНА: ДИНАМІКА ОЦІНОК СТУДЕНТАМИ ВНЗ МЕДІЙНИХ ОБРАЗІВ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ*	**437-446**
	Нікіта ТИМОФЄЄВ, НК: **Ірина ЯСТОЧКІНА**. *ДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ*	**446-448**
	Дарина ТКАЧЕНКО, НК: **Марина СОЛЯНИК** *ПИТАННЯ СІМ'Ї ТА ДИТИНСТВА В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ*	**449-452**

	Михайло ФЕДОРОВ. НК: **Наталія ЛЕВЧЕНКО**. *ЗГУРТОВАНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У ВОЛОНТЕРІВ ДОБРОЧИННОСТІ ТА ПРОВЕДЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ*	**452-457**
	Валентина ХОДЗИЦЬКА. *МЕЖІ ЗВІТУВАННЯ: РОЗКРИТТЯ ПРИНЦИПУ ЛАНЦЮГА ВАРТОСТІ В СТАНДАРТАХ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ*	**458-461**
	Ірина ХОЖИЛО. *СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ПРІОРИТЕТНА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ*	**461-465**
	Людмила ХОМЕНКО. *СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СУПРОТИВУ УКРАЇНЦІВ*	**466-468**
	Тетяна ХРИСТОВА, Владислав ПЮРКО. *РОЛЬ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ МОЛОДІ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ*	**468-472**
	Леся ЧЕРВОНА, Наталія ЛАКУША. *СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ: ДОСВІД СТУДЕНТСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В КНУБА*	**472-475**
	Людмила ЧЕРНІЙ. *ВПЛИВ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ СОЦІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ*	**476-479**
	А.М. ШАНДАР. *ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ*	**479-482**
	Тетяна ШВЕЦЬ. *СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ – АМБАСАДОРИ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ ГРОМАДИ*	**482-485**
	Валерій ШЕВЧЕНКО, НК: **Ірина ПОЛІЩУК**. *СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ СІМЕЙ З ДІТЬМИ*	**486-489**

	Oleksiy SHEVCHENKO. *SOCIAL INNOVATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE IMPLEMENTATION OF LAND REFORM USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE METHODS*	**489-491**
	Олексій ШЕЛЕСТ. *СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ В КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЯХ*	**492-494**
	Ярина ШКУРА, НК: **Антоніна ВОЛОСЕНКО.** *ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ ЯК ФОРМА ДОПОМОГИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ*	**495-499**
	Олександра ЩИГОЛЬ, НК: **Ірина ПОЛІЩУК.** *ЗМІСТ ТА ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї В РОБОТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА*	**499-503**
	Наталія ЮЗІКОВА. *ВІД ПРАВОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДО СОЦІАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ: РОЛЬ МОЛОДІ У ЗМІЦНЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ В УКРАЇНИ*	**503-508**
	Олена ЯРМОЛЮК. *ОБЛІК СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ*	**508-514**
	Алла ЯРОШЕНКО. *ЕФЕКТИВНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УСПІШНОЇ МЕДІАЦІЇ*	**514-518**
	Ірина ЯСТОЧКІНА. *УНІВЕРСИТЕТ ЯК ПРОСТІР ПОДОЛАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТРИВОГИ: АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ*	**518-522**
ЗМІСТ		**523-534**

2. Мазаракі Н. А. Медіація в Україні: теорія та практика: монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 276 с.

3. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект: навч.-метод. посібник. Київ, 2016. 192 с.

4. Bargiel-Matusiewicz K. Negocjacje i mediacje. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2010, c. 15–16.

5. Biesaga-Słomczewska E.J. Negocjacje jako narzędzie zarządzania w organizacji zorientowanej rynkowo. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2009.

6. Brzezińska E., Paszkowska – Rogacz A., Człowiek w towarzystwie, bez strachu i z entuzjazmem. Warszawa: Wydawnictwo Difin, 2009, c. 218-220.

7. Nęcki Z. Negocjacje biznesowe …, op. cit., c. 185–186.

8. Podkowińska M. Procesy komunikacyjne w fuzjach i przejęciach. 2015. c. 113-125. URL: file:///C:/Users/Alla/Downloads/Procesy_komunikacyjne_w_fuzjach_i_p.pdf

Ірина ЯСТОЧКІНА
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної освіти та соціальної роботи,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

УНІВЕРСИТЕТ ЯК ПРОСТІР ПОДОЛАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТРИВОГИ: АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Суспільні та особистісні дисгармонії породжують один із різновидів тривоги – соціальну тривогу. Соціальна тривога впливає на рівень адаптації студентської молоді до освітнього середовища, академічну успішність та

особистісний розвиток. Війна посилила соціальну відповідальність українських закладів вищої освіти, змусивши приділяти більше уваги питанням безпеки та психологічному здоров'ю студентів і персоналу [4]. Університет, як важливий соціальний інститут, відіграє ключову роль у формуванні сприятливого середовища для подолання соціальної тривоги. В межах своєї соціальної відповідальності університети можуть впроваджувати програми та ініціативи, спрямовані на зниження соціальної тривоги.

Соціальна тривога – почуття незручності і дискомфорту в соціальних ситуаціях, що, зазвичай, супроводжується сором'язливістю і «соціальною незграбністю». Це – форма страху, який люди відчувають, сумніваючись в тому, що їм вдасться створити бажане враження [1]. Соціальна тривога здебільшого проявляється у важкий чи напружений період. Задіяними може бути багато чинників, включно з біологічними та генетичними, які визначають реактивність і темперамент людини, а також чинники середовища.

Особи, які страждають на соціальну тривогу чи соціальну фобію, відчувають занепокоєння, коли перебувають серед інших людей чи спілкуються з ними. Явище соціальної тривоги викликає дискомфорт, бо робить буденні ситуації складними й неприємними. Для тривожної особистості характерним є ухилення від соціальної або навчальної діяльності, пов'язаної з інтенсивними і значущими соціальними контактами, вирішенням складних завдань. Ця проблема реальна та комплексна і потребує ретельного вивчення.

Серед основних причин соціальної тривоги студентської молоді варто зазначити: високий рівень навчального навантаження та страх перед невдачами; низький рівень сформованості соціальних навичок і труднощі у комунікаціях; необхідність поєднання навчання з роботою; соціальна ізоляція та недостатня підтримка з боку однолітків і викладачів.

Наслідками соціальної тривоги можуть бути: зниження академічної успішності, уникнення соціальних контактів, підвищений рівень стресу тощо.

Згідно з Міжнародним стандартом ISO 26000, соціальна відповідальність – це «відповідальність організації за вплив, який мають її рішення та діяльність на суспільство та довкілля, що – завдяки прозорості та етичній поведінці – сприяє стійкому розвитку, включно із підтримкою громадського здоров'я і суспільного добробуту, відповідає очікуванням стейкхолдерів, узгоджується з нормами діючого права та міжнародними нормами поведінки, пронизує організацію в цілому та регулярно практикується в усіх формах її діяльності та стосунків» [2; 5]. Поширеним є погляд на соціальну відповідальність університетів як одну з модифікацій корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). У контексті КСВ соціальну відповідальність університету тлумачать як відповідальність перед місцевою громадою, де розташований університет: «Університетська соціальна відповідальність є зобов'язанням закладу розвивати ініціативи, які просувають його стосунки із різними соціальними групами» [4, с.7].

Соціальна відповідальність університету полягає у створенні умов для комфортного навчання, психологічної підтримки студентів та формуванні інклюзивного середовища. Серед ефективних ініціатив, спрямованих на зниження соціальної тривоги у студентської молоді варто виокремити:

- впровадження освітніх курсів та тренінгів з розвитку емоційної стійкості, саморегуляції та соціальних навичок;
- розширення доступу до психологічних консультацій і створення груп взаємопідтримки для здобувачів освіти з підвищеним рівнем тривожності;
- співпраця з державники структурами та громадськими організаціями щодо психосоціальної підтримки;
- створення студентських об'єднань, що сприяють активній взаємодії та залученню до соціальних ініціатив;
- формування інклюзивного освітнього середовища тощо.

У 2024 році Міністерство освіти і науки України запустило пілотний проєкт щодо створення центрів підтримки студентів на базі 9 українських

університетів у межах флагманського проєкту «Освіта для всіх». Центри працюють для всіх студентів, викладачів, адміністративного та технічного персоналу закладів вищої освіти. Центри підтримки студентів організовують психологічну підтримку учасників освітнього процесу, зокрема тренінги зі стресостійкості, заняття з арт-терапії та консультації психологів, в тому числі й анонімні онлайн-звернення через електронну платформу для студентів. Наразі Міністерство освіти і науки активно працює над тим, щоб такі Центри з'явилися у кожному закладі вищої освіти. У 2025 році буде створено довідник центрів підтримки студентів [3].

Таким чином, університет є не лише освітнім, а й соціальним простором, у якому формуються особистісні та професійні якості здобувачів вищої освіти. Подолання соціальної тривоги вимагає комплексного підходу, що включає розвиток соціальних навичок, психологічну підтримку, створення інклюзивного середовища. Соціальна відповідальність університетів відіграє ключову роль у зниженні рівня соціальної тривоги серед студентів та сприяє їхній гармонійній інтеграції у суспільство.

Список використаних джерел:

1. Батлер Д. Подолати соціальну тривогу. Львів: Видавництво Українського католицького університету: Свічадо, 2014. 96 с.

2. Міжнародний стандарт ISO 26000. Настанова по соціальній відповідальності: веб-сайт. URL: https://aop.nmu.org.ua/ua/metodicki/specialist/opg/lzi/zakon/%.pdf (дата звернення: 17.03.2025).

3. Освіта без бар'єрів: як університети стають доступними для всіх. Вища освіта в Україні : веб-сайт. URL: https://osvita.ua/vnz/93983/ (дата звернення: 15.03.2025).

4. Соціальна відповідальність у закладах вищої освіти України: результати соціологічного опитування. Аналітична доповідь / О. Оржель,

О. Петроє, Н. Шофолова, О. Литовченко; за наук. ред. О. Петроє. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. 70 с.

5. Центр розвитку КСВ Україна. *CSR Ukraine*: веб-сайт. URL: https://csr-ukraine.org/ (дата звернення: 17.03.2025).